

Natalija Bogović

MOLITVA U OBITELJI

Dr. sc. Natalija Bogović
Metropolijski pastoralni Institut u Rijeci
UDK: 248.143+249] : [173+314.6]282
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 16.4.2012.

Molitveni život treba biti bitno obilježje svake kršćanske obitelji. Ključna riječ koja povezuje Boga, čovjeka, odgoj i obitelj jest ljubav jer upravo je ljubav bit molitvenog i obiteljskog života. Iz toga proizlazi da se bez molitve ni ljubav neće moći pravilno razvijati. Odgajanje nije i ne može se svesti samo na djelovanje roditelja i pouzdanje u vlastite snage. Riječ, savjet, pouka uvijek su potrebni i dobrodošli, ali nisu dovoljni. Bez osobnog susreta s Bogom u molitvi svakog pojedinog roditelja nije moguće biti odgojitelj vjere svoje djece, nije moguće niti razviti kod djece osjećaj ni potrebu za molitvu pred Bogom. Roditelj treba biti raspoloživ za svoje dijete, to znači da treba znati zatomići misli i projekte koje ima i imati vremena za svoju djecu. Osim toga, mora znati da je Bog stvorio svakoga, pa i njegovo dijete, kao jedinstvenu osobu i kao takvu treba ju prihvaćati i uvijek činiti i odlučivati ono što je za dijete najbolje. Roditeljstvo je poziv na formiranje djece vlastitim primjerom kako bi to jednoga dana bili odgovorni ljudi, pred Bogom i svijetom, koji će živjeti i ispuniti Božji plan s njima što znači: biti sveti. Bez molitve roditelja i njih samih taj se plan ne može ostvariti.

Ključne riječi: molitva, ljubav, obitelj, vjerski odgoj, sve-tost.

* * *

Uvod

Kršćanski život je život življen u skladu s Kristovim naukom ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Molitveni život je oblik kršćanskog života po kojemu se namjerava ne samo živjeti za Boga već živjeti s Bogom i nije svojstven samo svećenicima ili redovnicima nego se vrlo dobro može živjeti i u obitelji. Molitveni život treba

biti bitno obilježje svake kršćanske obitelji. U ovom radu prvo će se nastojati obraditi sam pojam molitve i što čini bit molitvenog života. Ključna riječ koja povezuje Boga, čovjeka, obitelj i odgoj jest ljubav jer upravo je ljubav bit molitvenog života i ključ obiteljskog odgoja pa će se govoriti o ljubavi kao o prvoj i nezamjenjivoj odgajateljici mira. Budući da je sv. Terezija Avilska, prva žena naučiteljica Crkve, "Majka duhovnog života", rekla da se molitva ne sastoji u mnogo misliti nego u mnogo ljubiti, analizirat ćemo kada i kako početi moliti u obitelji i pokazat ćemo kako je nužno da molitva bude središte obiteljskog života jer bez molitve se ni odgoj ni ljubav u obitelji neće moći pravilno razvijati. Nakon nekoliko općih smjernica za molitvu pokazat će se važnost molitve samih supružnika prije nego što postanu odgojitelji za molitvu svoje djece, i to kada se radi o molitvi s malenima, o molitvi s djecom u dobi kasnijega djetinjstva i kada se radi o molitvi djece koja ulaze u pubertet i koja kasnije dolaze u razdoblje adolescentskih pobuna. Vjerski je odgoj i odgoj općenito zahtjevan i odgovoran rad, pogotovo danas kada sredstva komunikacije, a često i okolina, imaju snažan utjecaj na djecu, a ne pružaju uvijek uzore, dobar primjer i ne odgajaju za vrijednosti.

1. Što je molitva i što je bit molitvenog života?

Vjernici su od Boga pozvani na osoban i živ odnos s njime i taj se odnos razvija i događa u molitvi. Molitva je uzdignuće duše k Bogu ili traženje primjerenih dobara od Boga sukladnih njegovoj volji. Ona je uvijek dar od Boga koji ide čovjeku ususret i traži njegov odgovor. Kršćanska je molitva uvijek živ i osoban odnos vjernika s neizmjerljivo dobrim Ocem, njegovim Sinom i s Duhom Svetim koji prebiva u njihovu srcu.¹ Stoga je srce ono koje moli. Temeljni stav u molitvi, bila ona usmena molitva, razmatranje ili unutarnja molitva, bila ona blagoslov, klanjanje, molitva prošnje, zagovorna molitva, zahvalna molitva ili molitva pohvale, mora biti stav poniznosti. Osim toga, treba znati da za kršćansku molitvu nema drugog

¹ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Kompendij Katekizma Katoličke Crkve*, Verbum – Crkva u svijetu, Split, 2006., br. 534 (dalje: KKKC).

puta osim Krista, odnosno nema pristupa k Ocu ako se ne moli „u Isusovo ime“.²

Čovjek ne živi zato da bi izgovarao molitve nego moli da bi mogao živjeti, a moliti znači staviti se u Božju prisutnost i ostati u njegovoj blizini.³ Možda je najjednostavnije rečeno da je molitva razgovor s Bogom u kojemu mu se očituju želje srca. Ona može biti usmena molitva, razmatranje ili misaona molitva, i unutarnja, kontemplativna molitva. Usmena molitva je molitva u kojoj se izgovaraju formule koje izražavaju osobne želje, npr. kada se izgovara *Očenaš* prikazuje se Bogu sedam prošnji. Ta se molitva može izgovarati s nakanom da se moli i časti Boga ili nekog sveca ili pak Blaženu Djevicu Mariju molitvom *Zdravo Marijo*. U usmenoj molitvi najvažnije je biti srcem uz onoga kojemu se molitvom čovjek obraća.⁴ Misaona molitva ili razmatranje u prvom je redu traženje gdje duh teži shvatiti razloge i načine kršćanskoga života kako bi uz njih prionuo i odgovorio Gospodnjim zahtjevima. Vjernik se obično potpomaže Svetim pismom, svetim slikama, liturgijskim tekstovima, spisima svetaca i duhovnih velikana povijesti Crkve.⁵ Razmatranje u čovjeku pokreće misao, maštu, osjećaje i želje jer se razmatraju Kristov život po Svetom pismu ili otajstva Gospine krunice. To je pokretanje nužno da se produbi vjersko uvjerenje, da se potakne obraćenje srca i ojača volja za nasljedovanjem Krista. Taj oblik molitvenog razmišljanja ima veliku vrijednost, ali kršćanska molitva treba težiti još dalje, pravoj spoznaji ljubavi Gospodina Isusa Krista i jedinstvu s njim.⁶ To se događa u unutarnjoj ili kontemplativnoj molitvi. Najjednostavnije rečeno (jer ovdje nemamo ni potrebe dublje ulaziti u same stupnjeve kontemplativne molitve koje će jako dobro razložiti sv. Terezija Avilska u svojim djelima), kontemplativna je molitva jednostavno pogled upravljen na Boga u šutnji i lju-

2 HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., br. 2780 (dalje: KKC).

3 *Molitva je pred Bogom uvijek priznanje – klanjanje: jer je Bog; hvala: jer je predivan i svemoćan; zahvalnost: jer je dobrota i pomoć; molba: jer je Otac Ljubav koji će nam dati i ribu, i kruh, i sunce, i kišu..., kako je to Isus obećao*. Stjepan FRIDL, *Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu*, u: *Obnovljeni život*, 39 (1984.), 6, 485.

4 KKC, br. 2700.

5 *Isto*, br. 2705.

6 *Isto*, br. 2708.

bavi. Ona je Božji dar, trenutak čiste vjere u kojemu molitelj traži Krista, predaje se volji Očevoj punoj ljubavi i sabire svoje biće pod djelovanjem Duha Svetoga.⁷ Kardinal Carlo Maria Martini kontemplativnu dimenziju života, na koju su svi pozvani, zove „šutljivom molitvom“, pritom misli na onaj vid čovjekova odnosa s Bogom u kojemu je naglašena upravo ta kontemplativna dimenzija čovjekova života: šutnja, slušanje Riječi, klanjanje, razmišljanje, razmatranje itd. Taj unutarnji stav, koji bi svaki čovjek trebao razvijati i njegovati, ne izolira čovjeka od stvarnosti Crkve i svijeta već mu pomaže s još većom odgovornošću u nju uroniti.⁸ Svejedno, o kojemu god vidu molitve govorili, moramo znati da je ona najprije izraz prisnog i prijateljskog odnosa s Bogom u kojemu se mogu očitovati sve želje koje se nose u srcu s tim da će svaka molitvena duša nastojati reći Gospodinu i da ga ljubi ili da ga barem želi ljubiti jer ljubav je bit molitvenog života, a molitva je središte i izvor kršćanskoga života.

Bez pravog poimanja molitve ne možemo definirati čovjeka, isto tako ne možemo razumjeti bit i značenje molitve ako ne razumijemo cjelovit poziv čovjeka. Onaj koji ima pravo iskustvo u molitvi, nalazi u njezinoj nutarnjoj strukturi tri bitne značajke: vjeru u osobnog Boga (Bog nije neka neosobna ideja ili sila); vjeru u stvarnu Božju prisutnost (onaj koji se moli vjeruje u stvarnu i aktivnu prisutnost Boga, koji se čovjeku objavljuje i potiče ga na odgovor jer vjera da je Bog prisutan raste i živi po molitvi) i povjerenje da Bog, koji je progovorio i koji se još uvijek objavljuje, sluša molitve ljudi.⁹

Povjerenje i suživot na koje je čovjek pozvan u molitvenom odnosu s Bogom razvijaju se jedino u ljubavi. Ljubav omogućava da procvate prijateljstvo između Boga i čovjeka i uvodi u intimnost. Sv. Terezija želi da u molitvi svi budu uvjereni kako ih Bog poziva da ga se ljubi te kada se moli, u biti se odgovara na njegov sveti poziv ljubavi. Povijest spasenja počinje onda kada čovjek u svojem odgovoru i molitvi postaje sposoban prihvatiti Božju objavu. Bez molitve čovjek ne može otkriti pravu istinu ni o sebi ni o drugima, svijetu i

7 KKKC, br. 571.

8 Marco GARZONIO, *Carlo Maria Martini*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997., 67.

9 Stjepan FRIDL, *Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu*, 486.

Bogu.¹⁰ Ne može ispuniti Božji plan s njime i zato je molitva prvi, neprocjenjivo važan korak svakog čovjeka, utoliko posebno važan ako govorimo o roditeljskoj ulozi u odgoju djece za molitvu, no o tome više kasnije. Ono najvažnije što se o molitvi mora znati jest to da je ona izraz ljubavi i samo se ljubavlju zaista može pravilno razvijati i učiti. Iz svega toga proizlazi da se bez molitve čovjek ne može razvijati u istinskoj ljubavi ni prema Bogu ni prema drugome čovjeku.

2. Ljubav je prva i nezamjenjiva odgajateljica mira

Kada Benedikt XVI. govori o obitelji, također govori o ljubavi: *Obitelj je povlašteno mjesto gdje svaka osoba uči darivati i primati ljubav*,¹¹ kaže Papa na početku knjige u kojoj nam donosi svoje misli o obitelji. Poziv da ljubi ono je što čovjeka čini istinskom Božjom slikom, prema tome, čovjek postaje Bogu sličan u mjeri u kojoj postaje onaj koji ljubi (*Govor*, 6. lipnja 2005.), a način kako se ljubi Boga, postaje mjerom ljudske ljubavi. Sveti Otac govori o obitelji kao o svetištu ljubavi, života, vjere, kao o kućnoj Crkvi koja je i škola čovječnosti. To je mjesto gdje se odgaja razumom, za slobodu izbora, ravnajući se prema mjeri istine i dobra, za služenje ljubavi, za život molitve, u kojoj se nada procvatu novih zvanja.

Istinski napredak obitelji i društva nije moguć bez kontinuiteta života i bez religiozne sastavnice. Bez pouzdanja u Boga, koje se iskazuje u molitvi, bez pouzdanja u Krista, koji daruje sposobnost vjerovanja i življenja, obitelj ne može preživjeti, kaže papa Benedikt XVI.¹² Sakrament braka uključuje istinski poziv na svetost. Papa moli da djeca doživljavaju više trenutaka sklada i naklonosti roditel-

10 *Život je dar; na nj smo pozvani po Božjoj stvaralačkoj riječi i ta je riječ poziv da pred Njim svjesno živimo upravo taj poziv na život; tako se možemo naći u pravom svjetlu odgovarajući na Božji zov koji nam daruje naše pravo ime i sve što posjedujemo i jesmo. Bez tog odnosa s Bogom ne možemo govoriti o čovjekovom identitetu. Molitva je, dakle, bitna sastojnica kršćanskog života; pripada našem „čovještvu“: Ona je prvotni izražaj nutarnje istine o čovjeku, prvi uvjet istinske slobode duha. Isto, 485-486; usp. IVAN PAVAO II., *Obiteljska zajednica – Familiaris consortio. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu* (22. XI. 1981.), Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 64, Zagreb, 21997., br. 62 (dalje: FC).*

11 BENEDIKT XVI., *Misli o obitelji*, Verbum, Split, 2011., 38.

12 *Isto*, 37.

lja, umjesto nesloge ili ravnodušnosti, jer ljubav između oca i majke djeci pruža veliku sigurnost i uči ih ljepoti vjerne i trajne ljubavi.¹³

Uz prenošenje vjere i Gospodnje ljubavi jedna od najvažnijih zadaća obitelji jest oblikovanje slobodnih i odgovornih osoba. Ako djeca vide kako njihovi roditelji, unatoč teškoćama, mole, obraćajući se Bogu i s njim žive s radošću i oduševljenjem, u njima će se lakše razvijati duboka radost življenja koja će im pomoći uspješno svladavati prepreke što ih sa sobom nosi život. U zdravom obiteljskom životu doživljavaju se temeljne sastavnice mira: pravednost i ljubav između braće i sestara, uloga autoriteta izražena preko roditelja, služenje s ljubavlju slabijim članovima jer su maleni, bolesni ili stari, međusobno pomaganje u životnim potrebama, spremnost na prihvatanje drugoga, na praštanje. Zato je ljubav prva i nezamjenjiva odgajateljica mira. Za obiteljski je mir neophodno potrebna otvorenost molitvi i transcendentnoj baštini vrednota. Papa Benedikt XVI. moli roditelje (*Govor*, 23. veljače 2008.) i poziva ih da najprije zauvijek ostanu čvrsti u svojoj uzajamnoj ljubavi jer to je prvi i veliki dar potreban djeci kako bi rasla vedra, stjecala samopouzdanje i povjerenje u život te tako naučila i sama biti sposobna za istinsku i velikodušnu ljubav. Roditelji svakodnevnim življenjem vjere, molitve, razlikovanjem dobra i zla postaju pravi i hrabri odgojitelji svoje djece kako bi se u njima razvila čvrsta životna pravila koja će im biti oslonac u budućim iskušenjima.¹⁴ S tim u vezi i autorica knjige *Tajna uspješnoga majčinstva* H. Pierlot kaže kako upravo roditelj treba postati primjermom, tj. živim svjedokom vjere svome djetetu. Djeca gledaju svoje roditelje, oponašaju ih i upravo zato roditelji trebaju živjeti svoju vjeru u punini. Njihov život treba biti prožet kršćanskom istinom, od vjerovanja u Boga, pristupanja svetim sakramentima do kršćanskih svjetonazora i stavova. Autorica kaže kako se djeci ne mogu prenijeti moralne vrednote, duh molitve, vedrina, ako supružnici to sami ne žive. Ne može se biti ni uzorom kreposnih odnosa u braku ako se to ne živi. U biti, odgoj traži od roditelja neprestano i trajno obraćenje, molitvu i oslanjanje na Boga.¹⁵

13 *Isto*, 39.

14 *Isto*, 63.

15 Holly PIERLOT, *Tajna uspješnoga majčinstva*, Verbum, Split, 2011., 129-130.

Fernando Corominas u svojoj knjizi *Kako odgajati volju* kaže kako je ključ odgoja obilje ljubavi i kako se dijete na dobar način poučava i odgaja: kada je dijete dobro raspoloženo za primanje informacije, kada je opušteno, kada postoji atmosfera povjerenja, kada se ono što se govori, govori pažljivo i taktično i kada se sve što se govori, govori ljubazno, prijateljski, jednom riječju, s ljubavlju.¹⁶ Na taj način dijete bolje usvaja svaku informaciju i stječe jednak obrazac ponašanja. Mirno prihvaća i mirno prenosi dalje ono što je primilo.

3. Kako i kada započeti s obiteljskom molitvom?

Budući da smo vidjeli kako je za istinski zdrav i sretan život jedne obitelji u kojoj se ljubav daruje i prima neophodna molitva, postavlja se pitanje kako i kada započeti s obiteljskom molitvom. Papa Benedikt XVI. poziva na zajedničku molitvu već u vrijeme zaruka. Kaže kako je naučiti se ljubiti kao par divno putovanje, koje pak traži i zahtjevno vježbanje. Upravo je vrijeme zaruka temeljno za izgradnju jednoga para. To je vrijeme dozrijevanja u ljubavi, u brizi i pažnji prema drugome. Sveti Otac preporuča neka u zajedničkoj molitvi zaručnici traže od Gospodina da čuva i poveća njihovu ljubav i da ju čuva od sebičnosti (Poruka 27. siječnja 2007.).¹⁷ Papa, nadalje, upozorava na stabilnost obitelji koja je danas posebno ugrožena. Kako bi ju se očuvalo, često treba ići protiv struje, a to zahtijeva strpljivost, napor, žrtvu i neprestano traganje za uzajamnim razumijevanjem. No i danas je supružnicima moguće prevladati poteškoće i ostati vjernima svojem pozivu, utječući se Božjoj pomoći molitvom i revnim pristupanjem sakramentima, posebno euharistiji. Treba učiniti sve što se može da se brak i obitelj stvaraju, promiču i ohrabruju (Govor (1), 13. svibnja 2006.).¹⁸

Kada moliti? Možemo reći da se možemo moliti tijekom čitavoga dana, u nevolji i napastima, u svakom važnijem poslu, pri donošenju određenih odluka, kada se želi zahvaliti Gospodinu. Na

16 Fernando COROMINAS, *Kako odgajati volju? Odgoj primjerom. Učinkoviti rani odgoj. Preventivni i motivirani odgoj. Personalizirani odgoj*, Verbum, Obiteljsko obogaćivanje, Split – Zagreb, 2011., 55.

17 BENEDIKT XVI., *Misli o obitelji*, 35.

18 *Isto*, 72.

taj se način vjernik vježba stalno živjeti u Božjoj prisutnosti i to je prava molitva. Obitelj se pak zajednički može moliti onda kada je na okupu, najčešće je to za vrijeme jela ili navečer. Moliti svakako treba pouzdano, jer sam je Krist obećao: Što god zamolite u moje ime, učinit ću to, ali i ponizno, jer čovjek mora imati svijest o sebi i svojim slabostima i grijesima i da sva njegova vrijednost dolazi od Boga i njegova milosrđa, i ustrajno jer Gospodin je nekad i svece puštao da za jednu milost mole godinama. Molitva je životna potreba vjernika, ona je njegova duhovna hrana i po njoj se događa pomirenje između Boga i čovjeka, između čovjeka i čovjeka. Supružnici koji se znaju naći zajedno pred Bogom, otkrivaju neizmjernu vrijednost darovanog života. Rekli smo već da je molitva prije svega izraz vjere i ljubavi prema Stvoritelju, stoga zajednička molitva supružnika postaje načinom osobnog prepoznavanja, otkrivanja i planiranja vlastita života u svjetlu vjere. Takva molitva čini bračne drugove molitvenim parom pred Bogom koji ih poziva da zauvijek dijele svoj život u zajedništvu jedno s drugim. Obiteljska molitva nastavak je molitve supružnika, to je zajednička molitva muža i žene, roditelja i djece gdje je temelj i nezamjenjiv element odgoja za molitvu roditeljski primjer. Moleći sa svojom djecom, otac i majka prodiru duboko u srce svoje djece i u njemu ostavljaju tragove zauvijek. Na temelju svoga dostojanstva i poslanja kršćanski roditelji imaju osobitu dužnost svoju djecu odgajati u molitvi, uvoditi ih u potpuno otkrivanje Božjih otajstava i osobnog susreta s njim. „Ako roditelji prednjače primjerom i zajedničkom obiteljskom molitvom, djeca će lakše naći put osobnog dijaloga s Bogom, a time i put čovječnosti, spasenja i svetosti.“¹⁹

Roditeljstvo je poziv na formiranje osoba. Roditelji su pozvani stvoriti plodno tlo kako bi Bog ušao u dječji duh, istina u njihov um, zdravlje u njihovo tijelo, vještina u ruke, ljepota i stvaralaštvo u njihova srca, krepost u njihovu volju i svetost u njihovu dušu. Odgoj se najviše sastoji u tome da čovjeka pripremi na ono što mora biti kako bi dostigao uzvišeni cilj radi kojega je stvoren. Religiozni odgoj je poziv djeci da slijede Isusa i uvijek biraju dobro i izbjegavaju zlo. To

19 Stjepan FRIDL, Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu, 487.

je bit kršćanskog odgojnog procesa i ne može uspjeti bez molitve. Sve to zapravo znači da je cilj istinskog obrazovanja i odgoja nadahnjivati djecu da postanu sveti, stoga vjersko obrazovanje, etika, krepost, moral i molitva moraju biti jezgra roditeljskog poučavanja.²⁰

4. Molitva kao središte obiteljskog života

»Kršćanska obitelj je prvo mjesto odgoja za molitvu. Utemeljena je na sakramentu ženidbe, obitelj je „kućna Crkva“ u kojoj se djeca Božja uče moliti „kao crkva“ i u molitvi ustrajati.«²¹ Da bi pomogli djeci da rastu u vjeri roditelji obično traže savjete i metode. Ono što bi bilo najbolje to je staviti molitvu u središte života. Svi bi rado našli dobru metodu za prenošenje vjere, ali prenošenje vjere nije pitanje metode već pitanje vjere. Pri odgajanju djece valja se osloniti na Boga. Vjera nije sklop znanja, tradicija i moralnih vrijednosti, već živi odnos s Bogom. Roditelji sami moraju vjerovati da Gospodin njihovu djecu ljubi neizmjereno više od njih samih i da za njih želi ono najbolje, a ono najbolje je život s Njim. Odgajanje u vjeri i molitvi treba postaviti na sljedeći način: Bog je izvor, roditelji su ti koje prenose vodu s izvora. Drugim riječima, ako roditelji sami nisu povezani s Bogom, ne mogu pomoći djeci da rastu u vjeri i molitvi, kakve god bile njihove kvalitete i odgojne metode.²² Ono što odgajatelj treba učiniti to je u svojoj nutрини tražiti Njegovu volju, a to je nemoguće činiti ukoliko ne moli. U vjerskom odgoju prvenstvo ima molitveni život. Prije molitve s djecom važno je da svaki supružnik ima svoju osobnu molitvu. Iluzija je htjeti odgajati djecu u vjeri ukoliko se roditelji ne odluče svaki dan važno mjesto posvetiti molitvi. Tajna vjere je u tome da vjernici žive osoban odnos sa živim i istinskim Bogom. Taj odnos je molitva i razvija se u molitvi. S druge strane ne možemo reći niti da je sve u molitvi. Ako zloća, osvetoljubivost, sebičnost ili pohlepa zatvore ljudska srca, ne može se pomoći djeci da upoznaju i ljube Gospodina. Stoga su odrasli ti koji moraju sami puno raditi na sebi, učiti, tražiti pomoć, savjete,

20 Holly PIERLOT, *Tajna uspješnoga majčinstva*, 127-128.

21 KKC, br. 2685.

22 Christine PONSARD, *Vjera u obitelji*, Verbum, Split, 2008., 96.

kako bi u potpunosti mogli surađivati u Božjem djelu. Molitva stoga ipak ostaje na prvom mjestu. Ona, nije dovoljna, ali je prioritarna. Potrebna je i s njom treba početi. Mnogi će reći da ne znaju moliti, kako su svakodnevno opterećeni poslovima i brigama, no treba znati da se molitva uči moleći (nema drugog načina) i da se za ono do čega je čovjeku u životu stalo uvijek nađe vremena.²³

„Molitva je obiteljska ukoliko se u krugu obitelji čita Božja riječ i traži njezina izvornost i značenje, ukoliko se u njoj prati stvarnost koja se živi u obitelji te ukoliko se isprepliće s obiteljskim odnosima i prenosi ih u dijalog s Bogom, u dijalog koji ujedinjuje roditelje i djecu kao braću pred jednim Ocem, pokazujući tako da ne postoji vjera za odrasle i vjera za djecu. Obiteljska je sredina najpogodnije mjesto u kojem se može i treba doživjeti da nam je Bog otac, a mi njegova djeca.“²⁴

5. Nekoliko smjernica za molitvu

Sve počinje odlukom za molitvu. Ako se bude čekalo da se nađe vremena za nju, jedno je sigurno, nikad se neće moliti. Pitanje nije ima li se vremena za molitvu već koje mjesto molitva zauzima u nečijem životu? Onaj tko shvati da je molitva najvažnija, naći će vremena za nju. Treba početi bez oklijevanja jer molitva se uči moleći. Treba ustrajati u molitvi. Ostati barem četvrt sata u tišini pred Bogom. Nije važno ako se i ne zna što i kako moliti jer nije toliko važno ono što osoba čini već ono što Bog čini u njoj. Nadalje, ne treba ocjenjivati vlastitu molitvu, kao dobru ili lošu, jer vrijednost molitve nikada se ne mjeri ljudskim osjećajem. Gospodin ne traži od ljudi da ocjenjuju svoju molitvu već da mole. Nadalje, treba poduzeti konkretne korake da se ostane vjieran molitvi. Najbolje se pripremiti tako da si čovjek olakša svakodnevnu molitvu, odrediti si vrijeme, mjesto, položaj tijela koji olakšava sabranost. Postoji ipak rizik od želje za idealnim uvjetima. Oni u obitelji ne postoje jer Bog ne očekuje susret u nekim idealnim uvjetima nego u konkretnoj stvarnosti svakodnevnog života. Taman ako je u kući uvijek bučno, to neće

²³ Usp. *Isto*, 96-97.

²⁴ Stjepan FRIDL, *Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu*, 488.

spriječiti Gospodina da blagoslovi molitvu. Ustrajati u molitvi u konačnici je najvažnije. Ne pasti na kušnjama, kojih će sigurno biti, da se odustane od molitve.²⁵

6. Zajednička molitva supružnika

Ima još jedna vrlo važna stvar ako govorimo o molitvi u obitelji, kaže autorica knjige *Vjera u obitelji* C. Ponsard, a to je da prije nego što supružnici počnu moliti s djecom, trebali bi biti svjesni da su najprije pozvani moliti zajedno. Ta vrlo plodna bračna molitva često se čini težom nego što jest. Mnogi se odriču zajedničke bračne molitve ili ju smatraju luksuzom koji pripada samo izabranima. No nije tako, svi su pozvani na zajedničku bračnu molitvu. Preduvjet je naravno, da se supružnici slažu s tim da mole zajedno. Čak je u velikom broju slučajeva lakše moliti s djecom nego sa supružnikom. Ako jedan od supružnika odbija molitvu udvoje, drugi treba i može samo čekati, moliti, nadati se i ništa ne požurivati. Zajednička molitva bez djece podsjeća bračni par na to da su upravo to, najprije bračni par, a tek onda roditelji. I što je bračna molitva jednostavnija, to su veće šanse da će potrajati. Preambiciozne odluke najčešće ostaju samo planovi. Otac Jacques Marin, propovjednik pun mudrosti i milosrđa, ima običaj preporučiti zajedničku molitvu *Očenaša* i *Zdravomarije* svakoga dana i to je sve. To je sve i mijenja sve upravo zato što je dostižno svima koji to hoće. Gospodin od ljudi ne traži komplicirane stvari, neostvarive planove i bitke. Zove svakog čovjeka na povjerenje i vjernost.²⁶

Čovjek treba stati pred Gospodina onakav kakav jest. Ako supružnici odluče da će svakog jutra zajednički prikazati dan koji je pred njima, onda nije važno jesu li se probudili dobre ili loše volje. Molitva bračnog para potrebna je u svim trenucima kako bi uistinu naučili ljubiti i praštati, potrebna je svjetlost Duha Svetoga kako bi se bračnog druga vidjelo u njegovoj ljepoti Božjega djeteta. Bračna molitva omogućava da se sve preda Gospodinu, bez iznimke. Sve što sačinjava život: velike brige, tjeskobe, svakodnevne gnjavaže zbog

²⁵ Usp. Christine PONSARD, *Vjera u obitelji*, 97-98.

²⁶ *Isto*, 100.

kojih se ljubav troši, duhovna žeđ, oprost koji se treba dati ili primiti, odluke koje se trebaju donijeti, neizvjesnost budućnosti.²⁷

7. Roditelji kao učitelji molitve

Autor članka *Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu* S. Fridl smatra da obiteljska molitva u prvome redu treba biti služba postupnog uvođenja u osobnu molitvu djece kako bi ona jednoga dana postala samostalnim moliteljima i razvijala svoj osobni odnos s Gospodinom. Isto tako treba znati da rezultat odgoja nije samo plod sposobnosti oca i majke nego je i plod milosti koju daje Bog. Tako da cilj koji žele postići kod djece, roditelji trebaju izmoliti. Prije nego što su njihova djeca došla na svijet, roditelji su bili uključeni u molitvu nade, strpljenja i radosnog iščekivanja, a još je više potrebno da se i prvi koraci novorođenčeta prate molitvom. Molitva je Božji dar, no ona pretpostavlja i čovjekovo djelovanje, stoga roditelji imaju nezamjenjivu ulogu u odgoju svoje djece za molitvu, a to je priprema plodna tla za djelovanje Duha Svetoga.²⁸

„Religiozni se odgoj sastoji u postavljanju i usavršavanju usmjerenja prema temeljnim vrednotama bića: prema Bogu kao čovjekovu Izvoru i njegovu cilju; prema duši i njezinoj besmrtnosti; prema nadosjetnim i trajnim vrednotama“²⁹ i roditelji stoga imaju vrlo odgovornu zadaću i pred Bogom i pred svojim djetetom.

Kada govori o religioznom odgoju, Holly Pierlot govori, između ostalog, o odgoju za kršćansku slobodu svoje djece. Kaže: „I konačno, shvatila sam da je cilj svega moralnog podučavanja da pripremim svoju djecu kako bih mogla preuzeti potpunu odgovornost za sebe... Bog poziva na slobodu svakoga, pa tako i djecu već prema njihovim sposobnostima da se njome služe. Ne bih željela da mi djeca budu ovisna o mojemu mišljenju smiju li nešto ili ne, nego da s vremenom sama razviju unutarnji moralni kompas koji će ih usmjeravati u pravomu smjeru – ne iz straha, nego iz ljubavi. Čežnja za dobrom mora dolaziti iz njihova vlastitoga srca. Moja je zadaća

²⁷ *Isto*, 101.

²⁸ Stjepan FRIDL, *Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu*, 489.

²⁹ *Isto*, 488.

njegovati tu čežnju. Ovo se naziva „slobodom unutar granica“. Dajemo svojoj djeci okvir u kojemu će ona naučiti kako donositi ispravne odluke. Možemo im ponuditi mogućnosti koje su slobodna birati, kao npr. koje vrijeme odabrati za molitvu, umjesto da za njih radimo raspored, ili koju vrstu molitve moliti, umjesto da mi roditelji tvrdoglavo inzistiramo na određenoj pobožnosti. Roditeljima je važno da njihova djeca mole, a način i vrijeme možemo prepustiti djetetu.³⁰

Treba znati da je za svaki odgoj, pa tako i religiozni, uistinu potrebno neprestano obrazovanje i razvijanje samih roditelja kao odgajatelja. Odgoj je proces stalnog poboljšavanja, a učiti kako odgajati također je proces stalnog poboljšavanja. Potrebne su velika ustrajnost i strpljenje, ali sve što vrijedi, zahtijeva trud. Roditelj koji uvijek pokušava biti što bolji u odgoju, i sam postaje boljom osobom i upravo je njegovo roditeljstvo njegov put prema svetosti. Ne treba pritom naglašavati da tako i djeca postaju bolja. Velik dio odgojnoga razvoja odvija se prije desete godine života i uglavnom će prvih deset godina djetetova života biti presudni za cijeli život. Stoga treba biti svjestan da se osoba formira jačanjem volje. Prema F. Corominasu, jačanje volje osnovni je cilj u odgajanju osobe, stjecanjem vrijednosti, navika i vrlina. Dijete se mora učiti odabirati dobro jer pokušaj da se čini dobro čovjeka čini sretnijim, a osobu slobodnijom. Dobre navike i vrline stječu se kontinuiranim ponavljanjem dobrih djela iz želje da se čini dobro, stoga roditelj treba uvijek poticati razvoj vrlina kod svoga djeteta. Osim toga, treba znati da se djeca obično ponašaju onako kako roditelji to od njih očekuju, stoga treba očekivati najbolje od njih, vjerovati u njih, pohvaliti ih u onome što čine dobro i sa strpljenjem ispravljati određene mane koje dijete ima (dobro je poticati razvoj vrline koja je suprotna određenoj mani, tzv. „načelo klackalice“, što bi značilo npr. ako je dijete sebično, redovito ga poticati da bude velikodušno ili ako je lijeno, pomagati mu biti marljivim itd.).³¹ Ipak, možda je najvažnija činjenica u odgoju biti svjestan da je dobar primjer osnova dobrog odgoja jer djeca sve vide.

30 Holly PIERLOT, *Tajna uspješnoga majčinstva*, 139-140.

31 Fernando COROMINAS, *Kako odgajati volju. Odgoj primjerom. Učinkoviti rani odgoj. Preventivni i motivirani odgoj. Personalizirani odgoj*, 128.

Imajući u vidu religiozni odgoj, dubinska psihologija presudnu važnost daje ranom i srednjem djetinjstvu te pubertetu. To je razdoblje najsudbonosnije za djetetov budući život. Dužnost poučavanja djece u molitvi roditelji imaju u svim razdobljima u kojima njihova djeca sazrijevaju, do onoga trenutka kad roditeljski oslonac više neće biti potreban i kada će djeca biti sposobna za osoban dijalog s Bogom.³²

7.1. Molitva s malenima

Mnogi bi roditelji rado molili s djecom, ali ne znaju kako to konkretno učiniti i kada početi. Moliti znači biti u odnosu s Bogom, govoriti mu i slušati ga. To je vrlo jednostavno. To je kao razgovarati s prijateljem, posebno s ovim prijateljem zato što je uvijek tu i uvijek sluša s posebnom pozornošću i s beskrajnom ljubavlju. No to je i teško jer ga se ne vidi očima i ne čuje ušima, pa ipak, Bog je tu. Svaka se molitva sastoji od onoga što činimo mi – naše tišine, naših riječi, naših gesta, naše rastresenosti ili naše oduševljenosti – i onoga što čini Bog, a najvažnije je ono što čini Bog.

Tako razmišljajući postavljamo si pitanje od koje je dobi dijete sposobno moliti, no pitanje se može postaviti i drukčije: u kojoj dobi dijete uspostavlja odnos s onima koji ga vole? Kada bi molitva bila tehničko pitanje, mogla bi se odrediti minimalna dob, npr. kad dijete počne govoriti ili kad počne ići na vjeronauk. Ali rekli smo da je molitva odnos ljubavi. Roditelji ne čekaju da njihovo dijete počne govoriti kako bi mu iskazali ljubav. To ni Bog ne čeka! Budući da dijete Boga ne može vidjeti, kako će biti svjesno njegove prisutnosti? Gledajući i slušajući roditelje kako mole. Naime, dijete će shvatiti da se roditelj obraća nekome tko je tu. To je prvi i najvažniji pristup molitvi i to se događa puno prije nego što dijete postane sposobno govoriti³³ ili prekriziti se, kaže autorica Christine Ponsard.

S druge strane, jezik molitve je kao materinski jezik, nauči ga se oponašanjem, slušanjem, ponavljanjem, najprije nespretno i bez razumijevanja, zatim na sve bogatiji i osmišljeniji način. Dijete koje

³² Stjepan FRIDL, *Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu*, 488.

³³ Christine PONSARD, *Vjera u obitelji*, 102.

će svake večeri čuti oca i majku kako ponavljaju *Očenaš* i *Zdravomariju*, neće morati učiti te molitve: one će uvijek biti upisane u njegovo srce. Ne postoji samo jedan, isključivo dobar način da se moli s malenima. Načina ima koliko i djece. Ključno je za svako dijete pronaći ono što će mu omogućiti da raste u ljubavi prema Bogu. Katkad je to zajednička molitva s cijelom obitelji, ponekad sa svakim djetetom pojedinačno, ponekad jednostavna molitva pred djetetom.

Često je prva molitva koju dijete nauči moliti *Anđele čuvaru*, nakon toga slijedi molitva *Očenaš*. Možda pri molitvi *Očenaša* neće sva djeca odmah razumjeti ono što govore, ali su vrlo rano sposobna shvatiti ono što je bitno, a to je da je Bog njihov Otac. *Zdravomarija* je najljepša molitva upućena Mariji budući da preuzima riječi samog anđela. Dobro je naučiti djecu i ovu molitvu da im prijede u naviku pozdravljati svoju majku, povjeravati joj se i u njoj tražiti utjehu.³⁴

Rekli smo, molitvu se ne uči kao školsku lekciju, molitvu se uči moleći i dijete je ove, pa i druge molitve, sposobno usvojiti vrlo rano ukoliko čuje svoje roditelje da ih izgovaraju. Jednoga dana, iako ih nikad nije naučilo, dijete će znati služiti se tim riječima u molitvi jednako kao što se služi svojim materinskim jezikom koji nikad nije „učilo“ kao jezik.

I šutnja pred Bogom je materinski jezik molitve. Djeca ju otkrivaju gledajući roditelje kako stoje ili kleče u tišini pred Bogom. Naučiti dijete ostati u tišini pred Bogom ne znači govoriti mu „šuti“ već „slušaj“.³⁵

S. Fridl u svome se članku, koji smo već citirali, također bavio molitvom i religioznim odgojem djece i podijelio religiozni odgoj djece na rano djetinjstvo (do 3. god.) i djetinjstvo (3. – 6. godine).³⁶ Za rano djetinjstvo kaže također kako su upravo roditelji ti preko kojih dijete oblikuje sliku Boga. Također smatra kako, ukoliko u obitelji vlada religiozno ozračje, za djetetovu vjeru nema smetnje. Osim toga, napominje kako kršteno dijete već posjeduje uliveni dar vjere, no njezin rast spada na odgoj i roditelje. Nastavlja kako nije potrebno da roditelji tjeraju dijete npr. križati se, njima je dovoljno vidjeti

34 *Isto*, 105.

35 *Isto*, 106.

36 Stjepan FRIDL, *Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu*, 489-390.

kako njihovi roditelji, braća i sestre sklapaju ruke i mole jer dijete jednostavno oponaša starije: „Dovoljno je poljubiti križ i time je mališanov poljubac osiguran, jer ono što vole roditelji, vole i djeca.“³⁷ Nadalje, autor se zadržava na imenima koje dijete uči, a među tim je imenima i Bog. Roditelji trebaju paziti kako izgovaraju to ime, s poštovanjem i više nego same riječi, za dijete je bitna boja glasa, izraz lica, pokret ruke. Dijete će na taj način najbolje razumjeti njihovo značenje. Djeca od tri godine također će rado slušati pripovijedanje i priče. Dobro je na njima razumljiv, jednostavan način, pričati o Isusu, anđelima, također će lako izgovarati lagane molitvice. I ne treba forsirati učiti ih duge molitve koje nisu primjerene njihovom uzrastu, to se ne preporučuje. Najvažnije je da dijete bude svjedok međusobne ljubavi roditelja i to će za njega biti najveći dar i siguran uvod u osobnu molitvu i autentičan kršćanski život.³⁸

Kada se govori o djeci između treće i šeste godine života, treba znati da je to doba laganog ostvarivanja osobnosti, kaže ovaj autor. Dijete teži za afirmacijom vlastitoga „ja“ i svjesno je da postaje netko. To je doba kada je zanimanje za slušanje priča i događaja veliko i to je idealno vrijeme za upoznavanje djeteta s Isusovim životom. Zajednička molitva posebno je važna i dijete već aktivno može sudjelovati u njoj. To je period kada molitva pomaže da se rodi povjerenje koje omogućava susret s Bogom. Također je dobro da molitve budu kratke i prilagođene dobi djece.³⁹

Vidjeli smo kako se razvija i odgaja malene za molitvu, vidimo sada što se događa kada djeca malo odrastu.

7.2. Kasno djetinjstvo

Ovdje govorimo o religioznom odgoju i dobi djece od šeste do jedanaeste godine života. To je razdoblje velikih promjena djeteta, na tjelesnom, duševnom i emocionalnom planu. Dijete postaje sposobno za stvarno i logičko razmišljanje. Odlaskom u školu dijete upoznaje novu okolinu, prijatelje, učitelje, vjeroučitelje i roditelji prestaju biti jedini autoritet. Ovo je razdoblje kada djeca uglavnom

³⁷ Isto, 489.

³⁸ Isto, 490.

³⁹ Isto, 490.

rado mole i vjerni su praksi jutarnje i večernje molitve ako su je ranije stekli. U toj fazi njihova razvoja oni se ne stide moliti i jednako mole i u kući i u crkvi. Budući da si u toj fazi sve predočuju, Boga uglavnom zamišljaju poput oca ili majke, stoga ne treba posebno naglašavati koliko je bitan međusoban odnos njegovih roditelja i primjer njihova osobnog života. To je razdoblje i kada je osjećajnost djeteta jako naglašena, iz koje izvire i velika suosjećajnost, sve ih pogađa, i glad i katastrofe u svijetu. Rado će moliti za gladnu djecu u Africi i unesrećene u svijetu zbog potresa ili poplava, prijatelja koji je bolestan. I dobro je kod djece razvijati taj osjećaj za potrebe drugih. Isusovo rođenje, život i muka drage su teme djetetu ove dobi. Iz djetetova razmišljanja o Isusu izvire i djetetova molitva. Za zajedničku obiteljsku molitvu najprikladnije je odabrati lakše tekstove iz Isusova života, kratko ih objasniti i pustiti dijete da kaže što mu leži na srcu.⁴⁰

7.3. Pubertet i adolescentske pobune

Pubertet je, na neki način, drugo rođenje. Dječak i djevojčica teže za osamostaljenjem, ne trpe autoritete i otkrivaju svoje „ja“. To je razdoblje čestih sukoba sa starijima, osobito roditeljima. To je ujedno i razdoblje velikih nesigurnosti, razdoblje kada se stide svoje vanjštine, razdoblje pretjerane osjetljivosti i razdražljivosti. Također ih muče pitanja: Tko sam ja? Što ću biti? Koje je moje mjesto u društvu?... Sve su to razlozi zbog kojih su ova mlada bića često u velikom traženju i otkrivanju. Što se tiče religioznog odgoja, to je vrijeme kada mladić ili djevojka polako stječu osobnu vjeru i moraju sami sebi obrazložiti njezinu opravdanost. Općenito, kršćansku praksu sada već promatraju na problematičan način. „Prihvatanje vjere popraćeno je kompleksom vrednota, odnosa, značenja, stavova i obreda, koji prate djetinjstvo i obiteljsku tradiciju, pa ih se žele otarasiti.“⁴¹ Njihov je stav prema molitvi sljedeći: oni ne sumnjaju toliko u molitvu kao takvu već nemaju sigurnosti u njezin uspjeh i vrijednost. U ovome razdoblju mladići i djevojke humanistički pri-

⁴⁰ *Isto*, 491.

⁴¹ *Isto*, 492.

stupaju velikim problemima, osjetljivi su na nepravdu i nejednakost. Stječu socijalni osjećaj, spremni su na plemenitost i žrtvu i upravo ti i takvi problemi koje susreću odgovaraju interesima njihova razvoja i mogu postati razlogom molitve. To bi roditelji trebali prepoznati i poticati ih u tome, a ne inzistirati na tome da se ponašaju i mole onako kao kad su bili mali. Karakteristično je za ovu dob da su mladić ili djevojka pretjerano svjesni svojega „ja“ te je bitno obilježje njihove molitve individualnost. Ako mole, vole moliti sami. Nevažna im je vanjština, ali zato unutarnju stvarnost ljubomorno čuvaju i skrivaju, pogotovo od roditelja. Ovo je period kada roditelji trebaju izbjegavati bilo koji oblik prisile na zajedničku molitvu i upravo usmjeravati svoje dijete na razvijanje osobne molitve jer to i jest cilj. Druga je karakteristika molitve mladih da je ona često isprekidana, budući da je to doba velike osjećajnosti i molitva može biti ispunjena i zanosom i smutnjama i pitanjima. Potreba za spontanošću je velika. To je vrlo osjetljiv trenutak za budući razvoj i stav prema molitvi. Treba biti svjestan da postoji opasnost i od utjecaja raznih drugih duhovnosti koje se nude i koje mladima u ovoj dobi mogu izgledati privlačnijima, spontanijima i sl. Roditelji stoga trebaju dijete upućivati na sve ono što je veliko u katoličkoj vjeri: Božju ljubav prema ljudima, Isusa kao prijatelja i onoga koji prašta i kome se treba povjeriti, Isusa koji oduševljava svojim pozivom i idealima, ali koji je i zahtjevan. Mladi čovjek teži za idealima i ništa mu nije teško učiniti kada se radi o njegovim uvjerenjima, stoga mu treba ponuditi prave vrijednosti za ostvarivanje ideala i heroizma. Isus kao osoba ima sve odlike da mladog čovjeka privuče i da za njega postane ideal koji se isplati slijediti, kao i prijatelj s kojim se rado razgovara.⁴² Iz svega toga proizlazi da je ključno mladima u tom razdoblju jasno približiti i uvijek iznova otkrivati osobu Isusa Krista.

Također, u pubertetu i nešto kasnije česta pojava u obiteljima jest da u to doba mladi gunđaju kada je riječ o molitvi ili odlasku na misu. Treba ostati miran i budan. Adolescentske pobune nisu sustavne i prirodne su. One su, s jedne strane, jako dobar znak. Nije lako prijeći s dječje pobožnosti, koja je vezana uz roditeljsku pobožnost,

---

⁴² *Isto*, 493.

na vjeru odrasle osobe. To je znak da rastu. Adolescencija je vrlo važna etapa u duhovnom razvoju osobe.⁴³

Mnogim mladima u adolescentskoj dobi postane neugodno moliti se sa svojim bližnjima. Izgubili su jednostavnost djeteta i blokira ih neka vrsta stida. Znaju biti narogušeni kad idu na misu s obitelji pa radije stoje odvojeno od njih na drugom kraju crkve. Roditelji trebaju prihvatiti činjenicu da im duhovni život njihova djeteta sve više izmiče. Kad su bili mali, molili su s njima, vodili su ih putovima vjere, s divljenjem su slušali sve što su roditelji govorili, rastući kao da zatvaraju vrata. Ako ih i odškrinu, uglavnom ih otvaraju drugima, a ne roditeljima. Roditeljsko se poslanje svakako nastavlja, ali sve više preko drugih ljudi, prijatelja, svećenika, voditelja zajednica mladih, profesora. Jasno je koliko je ovdje važno prihvatiti i poznavati prijatelje svoje djece. Tim će važniji biti i izbor škole u koju će se upisati, pokret mladih u kojemu će sudjelovati i slobodna aktivnost kojom će se baviti.⁴⁴

Kada govori o mladima, i S. Fridl također govori kako se oni nastoje suobličiti ponašanju svojih vršnjaka, otkriti nove modele za poistovjećivanje. Procesom socijalizacije njihova molitva postaje sudionička, rađa se i razvija unutar skupine. U vjeronaučnoj skupini, među svojim vršnjacima, mlado biće može otkriti svoje vršnjake kako mole. Činjenica je također da mladić ili djevojka u ovome razdoblju mogu i potpuno zanemariti vjersku pouku, upravo bi zato roditelji, kako bi im ju omogućili, morali dijete uključiti u neku vjersku skupinu vršnjaka, radije nego da bude prisutno na obiteljskoj molitvi.⁴⁵ Odgoj adolescenta nije dovršen odgoj. Treba postaviti izvanjske zahtjeve koji će na području duhovnog života (kao i na svim drugim područjima) biti poput štitnika koji će voditi i braniti njihovu, još uvijek krhku, slobodu.

43 Christine PONSARD, *Vjera u obitelji*, 106-107.

44 *Isto*, 107.

45 Stjepan FRIDL, *Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu*, 494.

8. Marija, odgojiteljica u molitvi

Osoba koja uvijek stoji kao uzor u duhovnom životu jest Marija. Marija je savršena moliteljica. Kada se osoba njoj moli, s njom prijanja uz naum Oca koji šalje svoga Sina spasiti sve ljude.⁴⁶ Marija pokazuje da je molitva jednostavna. Ona uči moliti ponizno. Njezino *Veliča* molitva je poniznih koji se dive Božjem daru. Poniznost ne znači stalno se kajati već primati sve iz Božjih ruku. Djecu treba molitvom naučiti ispitati savjest i moliti za oprostjenje, ali ih treba i naučiti prepoznavati velika djela koje Gospodin čini u njima i oko njih te mu zahvaliti na tome. Prema Mariji svi bismo se trebali ponašati kao prava djeca prema najboljoj od svih majki. Zagledati se u nju i činiti stvari poput nje. Dopustiti da ona bude ta koja oblikuje, odgaja i vodi. Staviti svoju ruku u njezinu i dopustiti da ona vodi putem molitve.⁴⁷

I Holly Pierlot je razmišljala o Mariji, i to u kontekstu discipline, tj. kako i na koji način učiti djecu poslušnosti. Ona nije htjela provoditi autoritarnost nad svojom djecom, odnosno primjenjivati moć i kontrolu nad njima, ali nije pronalazila model koji bi slijedila. Onda se zapitala kako je Marija odgajala svoga sina i shvatila da to nije moglo biti vikom, galamom, prijetnjama i kaznama. Shvatila je kako je temelj discipline poučiti, naučiti djecu poučljivosti, točnije, uputiti ih i podučiti životu. I to, kao i sve drugo, započinje svjedočenjem kreposnog života i odnosom prema njima koji mora biti ispunjen ljubavlju. Jasno je da roditeljski autoritet uključuje sposobnost donošenja odluka i opravdanost očekivanja da će one biti podržane i poštivane. Te se odluke moraju temeljiti na realnim opravdanim razlozima koji su radi istinskoga dobra djeteta, roditelja i zajedničkog dobra obitelji. U svakom slučaju, treba poticati poslušnost kod djece i postoji veći broj mjera koje se mogu poduzeti kad dijete ne sluša (upozorenje, udaljavanje iz sobe, privremeno ukidanje nekih povlastica), ipak, treba razlikovati povremene

⁴⁶ Usp. KKC, br. 2616, 2673.

⁴⁷ Christine PONSARD, *Vjera u obitelji*, 111.

neposlušnosti od buntovničkog adolescentskog stava o kojemu smo govorili u prethodnom poglavlju.⁴⁸

Zaključak

Molitva je uzdignuće duše k Bogu i ona je uvijek dar od Boga koji ide čovjeku ususret i traži njegov odgovor. Moliti se znači staviti se u Božju prisutnost i ostati u njegovoj blizini. Možda je najjednostavnije rečeno da je molitva razgovor s Bogom u kojemu mu se očituju sve želje srca. Onaj koji ima pravo iskustvo u molitvi, nalazi u njezinoj nutarnjoj strukturi tri bitne značajke: vjeru u osobnog Boga, vjeru u stvarnu Božju prisutnost i povjerenje da Bog, koji je progovorio i koji se još uvijek objavljuje, sluša molitve ljudi. Ono najvažnije što se o molitvi mora znati jest da je ona izraz ljubavi i samo se ljubavlju zaista može pravilno razvijati i učiti. Iz svega toga proizlazi da se bez molitve čovjek ne može razvijati u istinskoj ljubavi ni prema Bogu ni prema drugome čovjeku te ne može u potpunosti ispuniti ni svoj supružnički, a ni roditeljski poziv. S druge strane, isto treba znati kako nikome nije lako moliti i kako je molitva uvijek borba – i kada je u pitanju osobna molitva i kada je u pitanju zajednička molitva. Tamo gdje se supružnici ne slažu, gdje je životni ritam članova obitelji tako različit da je nemoguće naći se zajedno svaki dan, gdje se nikada nije zajedno molilo, gdje se srce okrenulo sebi samome, gdje se događa pomanjkanje sposobnosti za vjeru i nadu, nema gotovog recepta za rješavanje problema, ali jedno je sigurno: Gospodin očekuje molitvu i tih ljudi i tih obitelji. To je ono što treba i osobnom molitvom tražiti, za to ustrajno i s povjerenjem moliti i ne zabrinjavati se ukoliko obiteljska molitva u tom trenutku nije moguća. Gospodin će i to učiniti mogućim u svoje vrijeme. Treba istaknuti da odgajanje nije i ne može se svesti samo na djelovanje roditelja i pouzdanje u vlastite snage. Riječ, savjet, pouka uvijek su potrebni i dobrodošli, ali nisu dovoljni. Bez osobnog susreta s Bogom u molitvi svakog pojedinog roditelja nije moguće biti odgojiteljem vjere svoje djece, nije moguće ni razviti kod djece osjećaj i

⁴⁸ Holly PIERLOT, *Tajna uspješnoga majčinstva*, 134-136.

---

potrebu za Bogom. Roditelj treba biti raspoloživ za svoje dijete, to znači da treba znati zatamiti sve misli i projekte koje ima i imati vremena za svoju djecu. Mora naći vremena zagledati se u oči svoje djece i biti kanal Božje ljubavi svome djetetu. Osim toga, mora znati da je Bog stvorio svakoga kao jedinstvenu osobu i kao takvu treba ju i prihvaćati i uvijek činiti i odlučivati ono što je za njih najbolje. Roditeljstvo je poziv na formiranje djece vlastitim primjerom kako bi to jednoga dana bili odgovorni ljudi, pred Bogom i svijetom, koji će živjeti i ispuniti Božji plan s njima, što znači: biti sveti. Bez molitve roditelja i njih samih taj se plan ne može ostvariti.

PRAYER IN THE FAMILY

Summary

To pray means to put oneself in God's presence and to remain in His company. A life of prayer is essential to every Christian family. The key word describing the relationship among God, human being, prayer, education and family is love. Love is the first and irreplaceable teacher of peace, being the heart of family life and the life of prayer. Hence without the prayer a person cannot become mature in respect to the true love either towards God or towards another person, and also cannot fulfill spousal or parental vocation. Upbringing cannot be reduced to the parents' activities relying on their own strength. Words of advice and counsels are always needed and welcome, but they are not sufficient. Without every single parents' personal encounter with God in prayer, it's not possible to be a teacher of faith to a child, it's not possible to nurture a sense of any need for prayer in a child. God created everyone, including their child, as a unique person, so a child should be welcomed as such, with parents always aware of deciding for the child's best. Parenthood is a vocation: parents are called to form their children by their own example, so that they might grow in responsible human beings in respect to God and to the world. They should live their life in order to fulfill the plan God has with them, which is holiness. Without the prayer of the parents and without children's personal prayer, this plan cannot be fulfilled.

Key words: prayer, love, family, religious education, holiness.

